

ORDBLIND I GULDBORGSUND

En kommunal strategi

GULDBORGSUND

Indhold

En kommunal strategi for ordblindhed	3
Definition af ordblindhed.....	5
Ordblindhed og andre vanskeligheder.....	6
Tosprogede elever.....	6
Lovgivningen.....	6
Identifikation og indsatser	7
Identifikationsprocedure.....	7
Procedure	7
Udsættelse af testning for ordblindhed	9
Sen identifikation	9
Indsatser.....	10
Kompenserende LST	11
Udvidet skole-hjem-samarbejde.....	13
Skolens, forældrenes og elevens rolle i samarbejdet.....	14
Prøveafleggelse på særlige vilkår.....	15
Netværk.....	15
Forældrenetværk.....	16
Elevnetværk.....	17
Ordblindepatrulje	17
Læsevejlederen.....	18
Funktion.....	18
Læsevejledernetværk	18
Begrebsafklaring	19
Litteraturliste	21
Bilag 1: Handleplan for elever i skriftsproglige vanskeligheder.....	22
Bilag 2: Handleplan for ordblinde elever	23
Bilag 3: Aftale om lån af kompenserende IT-udstyr til undervisningsbrug.....	30

En kommunal strategi for ordblindhed

Center for Børn og Læring i Guldborgsund Kommune har valgt at have fokus på den opgave, som elever, forældre og skoler står med, når en elev har så store skriftsproglige vanskeligheder, at der er tale om ordblindhed. Denne kommunale strategi skal sikre, at skolerne tilbyder en ensartet procedure og en systematisk indsats gennem et fælles evidensbaseret teoretisk og praktisk afsæt.

Elever med ordblindhed i Guldborgsund Kommune skal sikres lige deltagelse i skolen og have samme mulighed for at tilegne sig viden, kundskaber og færdigheder i alle faglige sammenhænge som andre elever. Center for Børn og Læring, skolernes ledere, PPC, læsevejledere, lærere, forældre og elever får gennem denne strategi et fælles grundlag for at udføre denne opgave i et kvalificeret og nødvendigt samarbejde.

Der er evidens for, at hvis elever med ordblindhed får tidlig og systematisk supplerende undervisning i skriftens lydprincip, kan vanskelighederne ved ordblindheden reduceres. Dette kan opnås med de forskningsbaserede og lovpligtige støtteforanstaltninger, som denne strategi beskriver.

Hensigten med denne strategi er derfor at:

- ❖ Sikre **elevens** fortsatte udvikling af læse- og skrivefærdigheder, viden om egen ordblindhed og medansvar for egen læring og for brugen af kompenserende it hjælpemidler - læse- skrive-teknologi – herefter benævnt LST. Dette skal føre til øget karaktergennemsnit for denne gruppe elever.
- ❖ Sikre **forældrenes** viden om ordblindhed og kendskab til kompenserende LST, så de er i stand til at opmuntre og støtte barnets indlæring og føle sig trygge i et udvidet samarbejde med skolen.
- ❖ Sikre **lærernes** fortsatte udvikling af viden om ordblindhed, om undervisning af ordblinde i almenundervisning og i den supplerende undervisning og om brug af kompenserende LST. Lærerteamet skal være i stand til at udarbejde en velbegrundet individuel handleplan i samarbejde med eleven og forældre.
- ❖ Sikre løbende kompetencegivende efteruddannelse af **læsevejlederne**, så de er i stand til at vejlede elever, forældre og kollegaer omkring ordblindhed – herunder vejledning omkring undervisning af ordblinde og støtte i udarbejdelse af individuelle handleplaner.
- ❖ Sikre fremadrettede ressourcer fra kommunalbestyrelsen/Børne & Unge Udvalget/Center for Børn og Læring, så der gives mulighed for at implementere denne strategi for ordblindhed og gennemføre de beskrevne indsatsområder på Guldborgsund Kommunes skoler og i læsevejledernetværket.

I skoleåret 2020-21 har vi i Guldborgsund Kommune ca. 4955 elever fordelt på 13 skoler. Både nationale og internationale undersøgelser viser, at ca. 3-7% af befolkningen er ordblinde. Statistisk betyder dette, at vi i skrivende stund i Guldborgsund Kommune må formodes at have omkring 347 ordblinde elever - særligt vores socioøkonomiske situation taget i betragtning. Herudover er der et tilsvarende antal elever med fonologiske vanskeligheder, der har behov for lignende opmærksomhed og støtteforanstaltninger.

Denne strategi er udarbejdet af kommunens læsevejledere under et efteruddannelsesforløb oktober 2017 - og er sidst redigeret i maj 2021. Strategien er et dynamisk redskab, som løbende kræver opdatering i forhold til forskningsbaseret viden. Opdateringen sker i Guldborgsund Kommunes læsevejledernetværk.

Definition af ordblindhed

Når læsevanskeligheder er afgrænset til et specifikt område i afkodningen i forhold til skriftens lydprincip, defineres det som ordblindhed eller dysleksi. Ordblindhed optræder på WHO's diagnoseliste.

Ordblindhed (dysleksi) er markante vanskeligheder med at lære at læse og skrive som skyldes langsom og upræcis omsætning af bogstaver og bogstavfølger til sproglyde.

(Elbro, 1992, Det Danske Nationalleksikon)

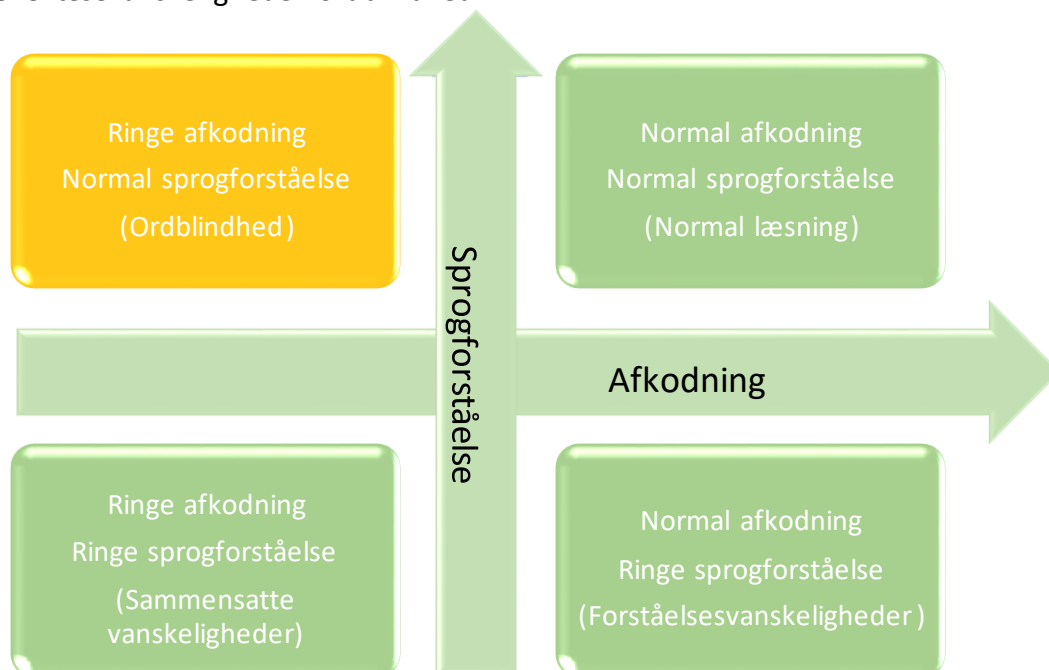
I denne kommunale strategi bruges herefter betegnelsen ordblindhed.

Ved ordblindhed har vi fokus på elevernes markante vanskeligheder med at lære at bruge skriftens basale lydprincip. Disse vanskeligheder fører til besvær med at tilegne sig hurtig og sikker ordafkodning, som medfører begrænset læseforståelse.

De centrale kendetegn for ordblinde er:

- mange læsefejl i modstrid med skriftens lydprincip
- vanskeligheder med at læse nye ord
- vedvarende vanskeligheder med stavning

Læsning som færdighed er **både** afhængig af velfungerende afkodning **og** sprogforståelse. Der er forskellige kombinationer af læsevanskeligheder, som vises i nedenstående figur. Denne strategi omhandler alene læsevanskeligheden ordblindhed.

Carsten Elbro, 2007

Ordblindhed og andre vanskeligheder

Det er vigtigt at være opmærksom på, om eleven alene har vanskeligheder med afkodning, stavning og ordgenkendelse, om der er andre vanskeligheder som fx koncentrations- og opmærksomhedsforstyrrelser, eller om vanskelighederne skyldes sprogforståelse. Andre vanskeligheder kan påvirke læseindlæring, og derfor kan der opstå usikkerhed om, hvorvidt læsevanskeligheden er det primære problemområde.

Hvis der er indikationer på, at eleven har andre vanskeligheder, bør alternative delprøver benyttes for afdækning af læsevanskeligheder (se afsnittet "Yderligere afdækning").

Tosprogede elever

Flere undersøgelser viser, at personer med dansk som andetsprog er underrepræsenterede i forhold til at være diagnosticeret ordblind. Dette skyldes, at man ofte antager, at elevens svage skriftsproglige færdigheder og langsomme skriftsproglige progression er en naturlig følge af svage mundtlige sprogfærdigheder og ringe sprogforståelse på andetsproget.

Når eleven i minimum tre år har modtaget systematisk supplerende undervisning i skriftens basale lydprincip, men stadig viser markante vanskeligheder med afkodning, kan man teste med allerede eksisterende ordblindetest.

Man skal dog være opmærksom på, at tosprogede elever undervejs i tilegnelsen af andetsproget besidder et intersprog, som er en naturlig del af udviklingen af det nye sprog. Derfor skal man have særlig fokus på, om den tosprogede elev befinder sig i en intersproglig fase eller er ordblind.

Lovgivningen

Kommunerne har ansvaret for at give alle elever et fyldestgørende undervisningstilbud. Elever med ordblindhed skal tilbydes et undervisningstilbud, der tilgodeser de behov, som er nødvendige for faglig udvikling på lige fod med jævnaldrende.

Guldborgsund Kommune retter denne strategi for ordblind mod den undervisningsindsats, der ligger inden for rammerne af almenundervisningen, hvor differentiering, holddannelse, særligt tilrettelagte indsatser og supplerende tilbud i form af intensive kurser er grundlaget for undervisningen.

Folkeskoleloven:

§ 3a. *Børn, der har brug for støtte, og som ikke alene kan understøttes ved brug af undervisningsdifferentiering og holddannelse, skal tilbydes supplerende undervisning eller anden faglig støtte i henhold til § 5, stk. 5. Hvis der er behov herfor, skal der gives personlig assistance, der kan hjælpe barnet til at overvinde praktiske vanskeligheder i forbindelse med skolegangen.*

§ 3b. *Til elever i grundskolen med læsevanskeligheder, der kan skyldes ordblindhed, skal skolens leder tilbyde, at der foretages en ordblindetest med henblik på at afdække elevens læsevanskeligheder. Tilbuddet gives fra den 1. marts på 3. klassetrin efter samråd med eleven og*

forældrene, jf. § 54. Elevens synspunkter skal tillægges passende vægt under hensyntagen til elevens alder og modenhed.

Stk. 2. Forældre har én gang i skoleforløbet fra den 1. marts på 4. klasses trin krav på, at der foretages en ordblindetest af deres barn. Kommunalbestyrelsen foretager ordblindetesten efter forældrenes anmodning.

§5 Stk. 5. Der gives i fornødent omfang supplerende undervisning eller anden faglig støtte til elever, der har skiftet skole, eller som har været uden undervisning i længere tid. Der skal i fornødent omfang gives supplerende undervisning eller anden faglig støtte til elever, som af anden grund har behov for støtte. Skolens leder kan for en elev, der modtager supplerende undervisning eller anden faglig støtte, efter samråd med elevens forældre fravige undervisningstiden, hvis det er til elevens bedste.

I loven for specialundervisning hedder det desuden:

§3 Stk. 2 "Elever, der har brug for støtte i mindre end ni undervisningstimer ugentligt skal have støtte inden for den almindelige undervisning. I undervisningen kan blandt andet anvendes undervisningsdifferentiering, holddannelse, tolærerordninger og undervisningsassistenter, som både kan hjælpe den enkelte elev og klassen som helhed."

Identifikation og indsatser

Identifikationsprocedure

For at sikre en ensartet identifikation af ordblinde elever er det nødvendigt med en sammenhængende procedure på dette felt. I Guldborgsund Kommune følges nedenstående procedure for identifikation af ordblindhed:

Procedure

Nedenstående grafiske model viser, hvordan identifikationsproceduren er tænkt fra skolestart til udgangen af folkeskolen. De forskellige test forklares efterfølgende.

	0.kl	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	10.kl
Ordblinderisikotest	Grå	Grå									
DVO's screening for ordblindhed				Grå							
Ordblindetest * Yderligere afdækning				Grå	Grå	Grå	Grå	Grå	Grå	Grå	Grå
Løbende evaluering	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn	Grøn

Grå = test, tages på skoleelever i Guldborgsund Kommune, jf. kommunal strategiplan af 2017

Grøn = Observationer, pædagogiske evalueringer, nationale test m.v. i klassesammenhæng

*) Standardiseret ordblindetest eller anden ordblindetest (kan tages én gang i skoleforløbet)

▪ **Ordblinderisikotesten (UVM):**

Formålet med testen er at bidrage til en tidlig identifikation af elever, der er i risiko for at udvikle ordblindhed. Ordblinderisikotesten tages af læsevejleder slut 0. klasse på alle elever og 2 gange i løbet af 1. klasse (midt og slut) på de elever, der er i risikogruppen og evt. andre elever i læsevanskeligheder.

Ordblinderisikotesten er den test, der bedst forudsiger elevens afkodningsfærdigheder i 2. klasse, og forudsigelsen gælder både for elever med dansk som modersmål og for elever med dansk som andetsprog.

Resultater fra løbende og evt. supplerende evalueringer bør indgå i en helhedsvurdering af eleven. På baggrund af test og andre observationer udarbejder læsevejleder, evt. i samarbejde med kompetent fagperson, en individuel handleplan for de elever, der viser tegn på skriftsproglige vanskeligheder - se bilag 1. Der tilrettelægges en særlig indsats med fokus på fonologiske færdigheder og afkodningsstrategier for disse elever f. eks. Fingernemt-systemet. Forældre og klasseteam inddrages i samarbejdet om handleplanen for eleven.

▪ **DVO's screening for ordblindhed (Dansk Videncenter for Ordblindhed):** I starten af 3.

klasse screenes alle elever med en nonords-diktat. Elever i risiko for ordblindhed testes individuelt med screeningsmaterialet og tilbydes i løbet af 3. klasse og 4. klasse en særlig indsats med fokus på fonologiske færdigheder og afkodningsstrategier - f. eks. VAKS-systemet. Eleven testes individuelt igen med screeningsmaterialet efter indsatsen for at synliggøre fremgang eller fortsatte vanskeligheder.

Screening og testning gennemføres af læsevejleder eller fagperson med lignende kompetencer.

Handleplan udarbejdes af læsevejleder og kompetent fagperson. Forældre og klasseteam inddrages i samarbejdet om handleplanen for eleven.

▪ **Ordblindetest:**

Ved elever med en velbegrunnet mistanke om ordblindhed testes med

Undervisningsministeriets Ordblindetest i foråret eller anden standardiseret ordblindetest fra tidligst i slutningen af 3. klasse. Det er læsevejleder, der tester for ordblindhed.

Efterfølgende udarbejdes en individuel handleplan (bilag 2) af lærerteam, forældre og elev. Læsevejleder vejleder, når det er nødvendigt.

Ordblindetesten fra UVM har *ikke* til formål at støtte undersøgelsen af andre slags læsevanskeligheder. Den er *ikke* udviklet til og derfor heller ikke afprøvet i forhold til elever med sammensatte vanskeligheder, der ikke undervises alderssvarende (se afsnittet "Anden afdækning" herunder).

I forhold til elever, der *ikke* kan testes med Ordblindetesten, henvises der til vejledningen og derudover mulig rådgivning fra PPC.

I forhold til elever, der har dansk som andetsprog følges generelt samme procedure som ovenstående med forbehold for vanskeligheder med tilegnelsen af dansk som andetsprog (se afsnittet om tosprogede elever).

- **Anden afdækning:**

Der er en række forhold, som har indflydelse på, om eleven må testes med Ordblindetesten fra UVM. Hvis eleven har sammensatte vanskeligheder og ikke undervises på et alderssvarende (eller næsten alderssvarende) niveau, må man ikke anvende Ordblindetesten. Det samme gælder, hvis eleven har betydelige vanskeligheder med at koncentrere sig eller med at huske. I sådanne tilfælde må man anvende andre test til at vurdere elevens læse- og stavefærdigheder. Man kan også her fx benytte Elbros ordlister, Testbatteriet, Læsemåleren og en analyse af elevens stavefærdigheder.

Endvidere kan det være relevant at inddrage sparring med og rådgivning fra fagpersoner fra PPC. I samarbejde mellem skole og PPC vurderes det, hvorvidt der skal iværksættes yderligere undersøgelser, der kan afdække, om eleven har andre specifikke vanskeligheder. Testningen er individuel og gennemføres af læsevejleder eller fagperson med lignende kompetencer. I afdækningen indgår desuden resultater fra løbende evaluering anvendt i klassen og fra frivillig og obligatorisk national test i dansk læsning samt lærerteamets observationer.

Udsættelse af testning for ordblindhed

Der kan være faktorer, der gør, at man venter med testning. Eksempelvis kan der være grundlag for udredning af andre vanskeligheder, der kan være afgørende for, i hvilket omfang eleven har profiteret af undervisningen. Der kan være faktorer som manglende stabilt fremmøde, manglende læsetræning, manglende motivation og lignende, der er afgørende for, om man vælger at tilrette yderligere tiltag, inden man tester for ordblindhed. En udsættelse af testen afgøres i et samarbejde mellem ledelse, lærer, forældre og læsevejleder, og det aftales, hvornår eventuel testning skal finde sted.

Sen identifikation

I tilfælde af, at eleven er tilflyttet Guldborgsund Kommune og udviser læse- og stavevanskeligheder i klassens gruppeprøver og Nationale test i læsning, kan læsevejleder i samarbejde med forældre beslutte, at der iværksættes ordblindetestning.

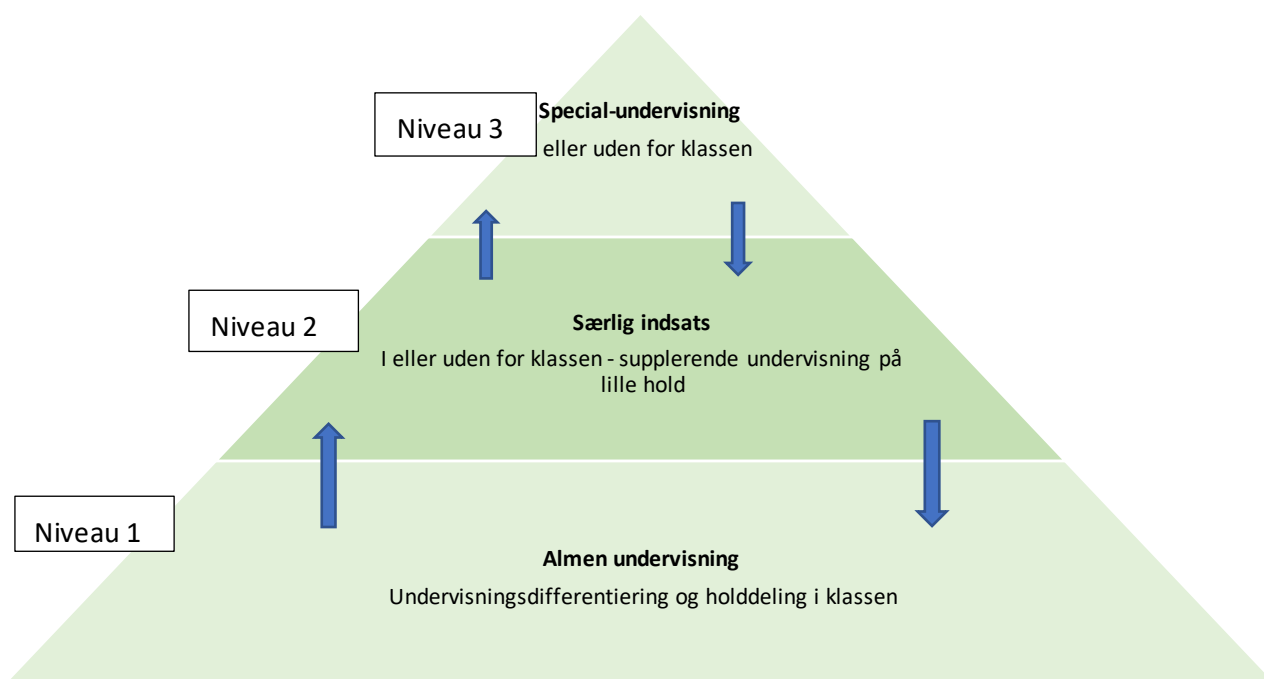
Nogle elever klarer sig trods ordblindhed desuden godt i skolens første år på grund af tillærte stærke strategier men viser vanskeligheder senere, når fagenes læse- og skrivekter bliver mere komplicerede. Derfor kan enkelte ordblinde først vise tegn på ordblindhed senere i skoleforløbet,

og det skal bekræftes med en ordblindetest, så snart der er bekymring om vanskelighedernes omfang.

Indsatser

Der er evidens for, at forebyggende og foregribende undervisning kan reducere konsekvenserne af ordblindhed. Derfor er det nødvendigt ved tegn på ordblindhed, at vi så tidligt som muligt tilbyder kvalificeret, intensiv/supplerende undervisning. Ved en tidlig særlig indsats viser forskningen, at effekten af udbyttet er 80% for elever med læsevanskeligheder i de første skoleår, hvorimod udbyttet falder til 10-15%, hvis denne indsats først iværksættes efter 5. klasse.

Ordblinde elever har behov for en indsats, der ligger inden for niveau 2 som supplerende undervisning - se følgende figur.

Carsten Elbro, 2007

Elever i risiko for ordblindhed, og elever der er testet ordblinde, tilgodeses *både* i almenundervisningen *og* ved særlig indsats, der ligger uden for den almindelige undervisningsdifferentiering.

Klassetrin	Særlig indsats - niveau 2 Varetages af lærere med særlig kompetence inden for området
1. klasse på baggrund af Ordblinderisikotesten i 0. kl. juni og 1. klasse januar	Intensivt forløb i skriftens basale lydprincipper (Bogstavkendskab og analyse/syntese)
2. klasse på baggrund af Ordblinderisikotesten i 1. kl. juni	Intensivt forløb i skriftens lydprincipper (Bogstavkendskab og analyse/syntese)
3. klasse på baggrund af DVO's screeningsmateriale	1. VAKS-forløb del 1-2 2. Introduktion til de basale funktioner i kompenserende LST
4. klasse på baggrund af DVO's screeningsmateriale og yderligere afdækning	1. VAKS-forløb del 3-4-5 2. Kursusforløb i kompenserende LST med fokus på programmernes funktioner
5. - 9. klasse på baggrund af ordblindetesten	1. Opfølgende kursusforløb i afkodningsstrategier (VAKS, ORD) 2. Opfølgende kursusforløb i kompenserende LST med fokus på programmernes funktioner

Kompenserende LST

Når en ordblind elev skal have mulighed for at tilegne sig viden, kundskaber og færdigheder i alle fag på lige fod med klassekammeraterne kan kompenserende LST være nyttige. For den ordblinde er disse hjælpemidler nyttige for oplæsning af en tekst, ordforslag i stavearbejde samt diktering ved skriftligt arbejde. Dog skal det påpeges, at programmerne kun kompenserer det tekniske aspekt af læsning (afkodningen), stavning og skrivning og kun gør det til en vis grad. Derfor er kompenserende LST ikke løsningen alene, og det skal løbende vurderes i hvilken grad og på hvilke områder, LST styrker den enkelte. Desuden er det væsentligt, at eleven fortsat undervises i

færdigheder med skriftens lydprincip og grammatik for at kunne anvende funktionerne i den kompenserende LST fuldt ud.

Elever med ordblindhed har krav på at have kompenserende LST til rådighed i undervisningen. Det kan typisk være en iPad/en computer og et usb-stik. Guldborgsund kommune abonnerer på CDord/IntoWords fra MV-Nordic. Computeren og iPad'en vil derfor have disse programmer installeret, ligesom eleven frit kan hente programmerne til privat brug (www.vitecmv.com). Ordblinde elever kan desuden have stor gavn af apps til egen smartphone. Her findes en række apps, der blandt andet kan scanne tekster samt hjælpe med oplæsning og skrivning - eksempelvis Claro Scan Pen – OCR reader, Prizmo Go, Google Doc, Subreader, E-reolen, NOTA og IntoWords.

Eleven kan, hvis det synes hensigtsmæssigt i forhold til lektielæsning, låne computer eller iPad med hjem. Der skal i så fald udfyldes en låneseddel (bilag 3). Den enkelte skole sørger for, at der er LST på skolen, så de ordblinde elever tilgodeses.

Når den individuelle handleplan (se næste afsnit) udfyldes, besluttet det i samarbejde, hvilke hjælpemidler eleven har nytte af.

Formål med at anvende kompenserende LST er:

- At ordblinde elever kan gennemføre skoleforløbet i egen klasse med hjælp og støtte fra lærere i alle fag.
- At ordblinde elever kan gennemføre folkeskolens afsluttende prøver og dermed fortsætte på en ungdomsuddannelse.
- At styrke indlæringspotentialet og selvbilledet hos ordblinde elever.
- At styrke elevens sociale netværk, idet forudsætninger for at deltage på sociale medier styrkes ved hjælp af tale til tekst.

Vigtige forudsætninger for at kompenserende LST bliver en succes:

- Eleven skal opnå viden om sin funktionsnedsættelse samt få selvindsigt, selvværd og erkendelse i forhold til egen faglig læring og være motiveret for at bruge LST.
- Eleven skal modtage grundig instruktion i brugen af programmerne og eleven skal kende og kunne anvende LST, således de kan udnytte deres eget potentiale bedst muligt.
- Eleven skal beherske de forskellige indstillinger i programmerne, for at disse bliver anvendelige i hverdagen. Beherskelsen sker ved direkte undervisning i de forskellige fag.
- Klassekammerater skal udvise accept og forståelse for den ordblindes behov.
- Skolens læsevejleder og it-kontakt kan give råd og vejledning i brugen af LST.
- Elevens lærere skal kunne anvende programmerne i undervisningen og skal opsøge rådgivning, hvis det ikke er tilfældet. Lærerne skal jævnligt opdateres i brugen af programmerne.
- Hjemmet skal være engageret i og motiveret for at støtte barnet. Hjemmet skal tilbydes vejledning i hjælpemidler, så de har mulighed for at støtte op om barnet i hjemmet.

Udvidet skole-hjem-samarbejde

Når en elev er testet ordblind, er det vigtigt med et udvidet skole-hjem-samarbejde. Dertil benyttes den individuelle handleplan for ordblinde, som er fælles for skolerne i Guldborgsund Kommune (bilag 2).

Kontaktlærer, lærerteam, forældre og elev udfylder hver deres del af handleplanen, inden parterne på et møde færdiggør denne. Handleplanen bør evalueres og tilrettes mindst en gang årligt. Dette værktøj er tænkt som et redskab til dialog mellem elev, forældre og skole i

Guldborgsund Kommune, så eleven oplever sig reelt inkluderet i undervisningen på trods af sin ordblindhed. På mødet skal parterne i samarbejde foretage en forventningsafstemning i forhold til, hvilken indsats og støtte der forventes af hjemmet, eleven og skolen. Efter behov kan læsevejleder deltage i mødet.

Skolens, forældrenes og elevens rolle i samarbejdet

Elever med ordblindhed skal støttes særligt i undervisningen og hjemme. Den individuelle handleplan skal tydeliggøre, hvilke områder, der er vigtige i elevens skolegang, for at vi i samarbejde kan kompensere for ordblindheden. Det kræver en ekstra indsats af alle aktører.

Skolen forpligter sig på:

- At have viden om ordblindhed
- At have fokus på elevens udfordringer og behov for støtte i undervisningen
- At tilbyde et udvidet skole-hjem-samarbejde og arbejde aktivt med den individuelle handleplan
- At have fokus på elevens styrkesider, så forventningerne er høje, der hvor eleven kan honorere disse
- At tilbyde eleven intensive indsatser
- At sørge for, at alle undervisningsmaterialer er elektronisk tilgængelige for eleven efter behov
- At tilbyde eleven instruktion i brugen af kompenserende LST
- At støtte eleven i at benytte kompenserende LST i undervisningen og ved prøveaflægning
- At være behjælpelig med pædagogisk og teknisk it-støtte
- At stille det nødvendige tekniske udstyr til rådighed (pc/IPad) ➤ At sørge for, at eleven får mulighed for at blive tilmeldt Nota **Forældrene forpligter sig på:**

- At sætte sig ind i ordblindhed og barnets behov for støtte
- At sætte sig ind i de kompenserende LST, barnet tilbydes og støtte barnet i at bruge den
- At deltage i et udvidet skole-hjem-samarbejde - herunder den individuelle handleplan
- At have fokus på barnets styrkesider - barnet er meget andet end ordblind ➤ At deltage i forældre-netværk

Eleven forpligter sig i forhold til egen læring på:

- At ytre sig om behov for støtte i undervisningen
- At deltage aktivt i undervisningen
- At udvikle kompetencer i forhold til at anvende den kompenserende LST
- At arbejde målrettet med læsning, stavning og skrivning i alle fag
- At være selvhjulpne og opsøgende i forhold til materiale
- At have fokus på egne styrkesider - man er meget andet end ordblind

- At deltage i et udvidet skole-hjem-samarbejde - herunder den individuelle handleplan ➤ At deltage i elevnetværk

Prøveaflæggelse på særlige vilkår

Elever med ordblindhed skal have mulighed for at aflægge prøver i alle fag i 9. og 10. klasse på særlige vilkår. Tilmeldingen af elever skal ske senest d. 1. december forud for prøverne maj-juni. Beslutningen om særlige prøvevilkår træffes af skolens leder på baggrund af aftale med lærere, elev og forældre. Hvis nødvendigt indhentes en pædagogisk-psykologisk vurdering. Der sker ikke ændringer i prøvens faglige niveau - de særlige vilkår omfatter oftest oplæsningsmulighed, stavehjælp, ekstra tid og evt. mulighed for tale til tekst. Der vil ikke stå i prøveresultatet, at eleven har aflagt prøve på særlige vilkår. Elevens brug af kompenserende LST til prøverne skal afspejle elevens hverdag.

[Yderligere information kan du finde på ordblindeforeningens hjemmeside, på ordblindeforeningen.dk/vejledning](http://ordblindeforeningen.dk/vejledning)

Netværk

Netværk inden for forskellige faggrupper er en anvendt metode til at skabe rum for vidensdeling, erfaringsudveksling og mulighed for at indgå i tillidsfulde relationer med andre, der har lignende udfordringer. Dette giver tryghed og positiv indsigt i mulighederne for udvikling af den ordblindes læring i skolen som del i et udvidet skole-hjem-samarbejde. Skolerne i Guldborgsund arbejder fortsat på at oprette netværk for ordblinde og for forældre til ordblinde.

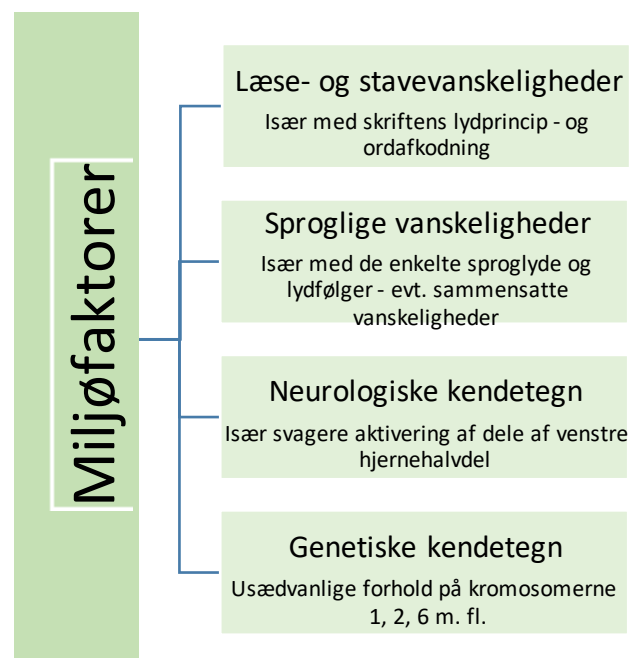
Netværk	Tovholder Kan være/aftales mellem følgende:	Deltagere	Omfang	Forslag til indhold
Forældrenetværk på kommunalt plan	CBL Læsevejledernetværket	Familier med ordblinde børn	Årligt i uge 40 - International ordblindeuge	Eksterne oplægsholdere: - Ordblindeforeningen - Kendte ordblinde - Biblioteket - Nota - Netværkslokomotivet - Lokale rollemodeller

Nedenstående netværk er til inspiration på skolerne:

Forældrenetværk på skolen	Læsevejlederne IT-kontakt Skolebestyrelsen Ledelsen Områderepræsentant fra Ordblindeforeningen	Forældre til ordblinde elever	1 - 2 gange årligt på skolen	- Kompenserende hjælpemidler - Viden om ordblindhed - Særlige udfordringer med at være ordblind - Elevens selvbillede
Elevnetværk	Læsevejleder Anden fagperson med viden om inklusion og ordblindhed	Ordblinde elever i grupper	1 gang om måneden	- Styrke positivt selvbillede IT-hjælp - Følelser - Fælles oplevelser
Ordblindepatrolje	IT-kontakt Læsevejleder	Ordblinde elever	Afprøves/tilbydes i perioder	- Superbrugere yder praktisk hjælp og moralsk støtte til andre ordblinde

Forældrenetværk

Et forældrenetværk tager udgangspunkt i teorien om, at miljøfaktorer - særligt primærpersonerne - påvirker barnets selvbillede og udviklingsmulighed. Denne påvirkning sker i et komplekst samspil af eksterne miljøfaktorer og interne personlighedsfaktorer (se nedenstående figur). Forældrene er de vigtigste aktører i barnets hele udvikling. De ressourcer, forældrene besidder, skal bringes i spil på bedst mulig måde.

Carsten Elbro, 2016 (efter Frith, 1999)

Dette kan gøres gennem forældrenetværk, hvor forældrene får mulighed for at udvikle større forståelse for ordblindes vanskeligheder, se nye muligheder og fremadrettet sparring. Forældrene udgør et stort aktiv i forhold til vellykket inklusion af den ordblinde i almenundervisningen, når flere perspektiver på de ordblindes vilkår anerkendes og diskuteres. Gennem et netværk styrkes forældrene til at indgå i et positivt udviklende samarbejde og få øget tro på, at barnet kan lykkes med læring og uddannelse.

Elevnetværk

Mange elever med ordblindhed oplever sig selv som stigmatiserede. De får følelsen af, at der er en tæt sammenhæng mellem læsefærdigheder og intelligens. Ordblindhed kan medvirke til, at eleven udvikler en indlært hjælpeløshed med risiko for at påvirke egne normer, holdninger og i sidste instans også egen adfærd.

Denne hjælpeløshed *kan* vise sig på følgende måde:

- Følsomhed over for stress
- Opfattelsen af at være uintelligent
- Mindre tidsforbrug på opgaver
- Mindre vedholdenhed
- Øget risiko for kriminalitet

Det er derfor vigtigt at samle eleverne i elevnetværk - enten på skolen eller samlet i områderne. Det er vigtigt for disse elever ikke at føle sig alene med udfordringer som følge af ordblindhed. I elevnetværk kan de sparre med hinanden, spejle sig i hinanden, hjælpe hinanden og føle sig som en del af et fællesskab. Netværkene kan etableres i grupper efter alder eller på tværs af alder alt efter hensigt. Disse netværk skal være med til at give eleverne øget fokus på egen læring.

Ordblindepatrolje

Ordblindepatroljens formål er at sikre ordblinde elever praktisk og moralsk støtte. Blandt eleverne i elevnetværket udvælges eventuelle superbrugere af kompenserende LST til en ordblindepatrolje. De vil herigennem være forbillede for nye ordblinde. Denne funktion giver superbrugerne status, og det kan være med til at give dem og de øvrige ordblinde elever et positivt selvbillede.

Superbrugerne kan deltage i elevnetværk og forældrenetværk, hvor de er med til at vise nye muligheder på IT-området. Deres opgaver *kan* være:

- Undervisning af ordblinde kammerater
- Vidensdeling elev til elev
- Afprøvning og udforskning af apps og hjælpemidler
- Support til lærerne i undervisningen
- Screencasts til forældre, elever, lærere
- Deltagelse på forældrenetværksmøder efter behov

Læsevejlederen

Funktion

Skolerne i Guldborgsund Kommune har en eller flere læsevejledere med en kompetencegivende læsevejlederuddannelse og efteruddannelse i ordblindhed. Læsevejlederens arbejdsopgaver omfatter typisk: testning af elever, vejledning af kollegaer om læseundervisning og evaluering, vejledning af elever og forældre, gennemførelse af småkurser, faglig opdatering og vidensdeling i forhold til læseundervisning i almenundervisningen og supplerende undervisning for elever med læsevanskeligheder, herunder ordblindhed.

Læsevejledernetværk

Læsevejlederne mødes jævnligt (8 gange årligt) i et kommunalt netværk. Her skabes et fælles læsepædagogisk forum. I netværket videndeles og sparreres inden for læsning og læsevanskeligheder, herunder ordblindhed. Der forsøges kontinuerligt i ordblindhed, og dermed vil viden herom ændre sig. Det er nødvendigt, at netværket følger med i denne udvikling for at opdatere denne strategi i forhold til nyeste viden inden for området.

Begrebsafklaring

Afkodning: Den proces, hvor den alfabetiske kode knækkes, og læseren identificerer de enkelte ord på baggrund af en bogstav-lyd-omkodning. Afkodningen handler således om den tekniske side af læseprocessen. En flydende læsning forudsætter, at afkodningen er automatiseret, og at den tekniske side af læseprocessen ikke lægger beslag på læserens opmærksomhed.

Afkodningsstrategier: Måder man tilegner sig kompetencer i afkodning.

Diagnose: Betegnelse for funktionsforstyrrelse.

Fonologiske vanskeligheder: En ringe opmærksomhed på de enkelte sproglyde og vanskeligheder med at forstå, hvad bogstaverne står for. En risikofaktor i forhold til at udvikle ordblindhed.

Funktionel forståelse: Forstå, anvende og reflektere over egen viden.

Intersprog: Er et sprog, som bygger på modersmålet og et ikke fuldt udviklet dansk. Det er det sprog, man efterhånden opbygger, når man er i gang med at lære et fremmedsprog. Intersproget ligger mellem modersmålet og fremmedsproget. Eleven har sit eget modersmål og sætter det nye sprog i sammenhæng med det. Det tager tid at lære nye regelsæt i et nyt sprog.

Nonord: Vrøvleord

PPC: Pædagogisk Psykologisk Center - fx tale/hørepedagog, specialpædagogisk konsulent, skolepsykolog.

Screencarts: Små forklarende videoer.

Screening: Kontrollerende undersøgelse eller test.

Skriftens lydprincip: Består af to dele, nemlig lydprincippet for enkeltbogstaver og lydprincippet for bogstavfølger.

Skriftsproglige vanskeligheder: Vanskelighed med at lære sig skriftens lydprincip, som er det bærende i skriften.

Specifikke vanskeligheder: En skolepsykologisk undersøgelse kan afdække evt. specifikke vanskeligheder, hvor eleven scorer lavt i særlige delområder i forhold til en landsnorm.

Sprogforståelse: At genskabe et forestillingsindhold ud fra genkendte ord.

Standardiseret: At vedtage og anvende et sæt principper eller regler for hvordan noget skal være - fx testafvikling fastlagt på bestemte tidspunkter af skoleforløbet og scoringer af resultater på baggrund af landsnormer.

Litteraturliste

Arnbak, Elisabeth og Petersen, Dorte Klint (2017): *Projekt it og ordblindhed*, DPU Århus Universitet

Elbro, Carsten (2007): *Læsevanskeligheder*, Hans Reitzels Forlag

Elbro, Carsten (2014): *Læsning og læseundervisning*, Hans Reitzels Forlag

Gandil, Trine og Olsen, Martin Hauerberg (2017): *Ordblinde eleveres deltagelsesmuligheder kan forbedres med kvalificeret it-nærvær*, Læsepædagogen nr. 1/2017.

Gellert, Anna Steenberg: *Identifikation og undervisning af ordblinde med dansk som andetsprog - en faglig og pædagogisk udfordring*, UVM feb. 2009.

Gellert, Anna Steenberg og Elbro, Carsten (2017): *Tidlig identifikation af børn i risiko for udvikling af ordafkodnings-vanskeligheder (herunder ordblindhed)*.

Høien, Torleiv og Lundberg, Ingvar. (2015): *Dysleksi - fra teori til praksis*, Special- pædagogisk forlag

Jandorf, Birgit Dilling og Thomsen, Inga Thorup (2016): *Ordblindhed i grundskolen – et inspirationsmateriale*, Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling

Jandorf, Birgit Dilling og Thorsen, Marianne (2013): *Guide - forældrenetværk om ordblindhed*, Socialstyrelsen

Jørgensen, Line Leth (2016): *Uddannelse og skriftsprogsvanskeligheder*, Hans Reitzels Forlag

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (2016): *Vejledning til Ordblinderisikotesten*

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (2020) *Vejledning til Ordblindetest*

Oakhill, Jane; Cain, Kate og Elbro, Carsten (2015): *Læseforståelse- indsigt og undervisning*, Hans Reitzels Forlag

Stanek, Henrik (2016): *Ordblindepatrolje sikrer ordblinde elever hjælp og moralsk støtte*, Artikel fra Folkeskolen, 6. dec. 2016

Swalander, Lena (2014): *Dysleksi og andre vanskeligheder med skriftsproget*, kap 10, Dansk psykologisk Forlag

Bilag 1: Handleplan for elever i skriftsproglige vanskeligheder

Handleplan for: (elevens navn)

Handleplanen er lavet på baggrund af ... (resultater af prøver, observationer fra undervisningen, aftale med forældre)

Planlagt indsats inden for følgende områder:

- ....
- ....
- ....

Aktiviteter/materialer:

- ....
- ....
- ....

Indsatsen vil struktureres på følgende måde og i følgende omfang:

(holddannelse, undervisningsdifferentiering, støtte i klassen, lektieaftale med forældre...) (tidsramme - hvor mange timer om ugen og hvornår)

Evaluering:

Udbyttet af indsatsen evalueres med (prøve...) d. (dato)

Denne handleplan er lavet af .....

Handleplan for ordblinde elever

(skolenavn/logo)

Det kræver et særlig tæt samarbejde mellem hjem og skole at afhjælpe og kompensere for elevens skriftsproglige vanskeligheder.

Dette værktøj er tænkt som et redskab til dialog mellem elev, forældre og skole, så eleven i skriftsproglige vanskeligheder oplever sig reelt inkluderet i undervisningen.

Handleplanen er fremadrettet, bør revideres en gang årligt og har fokus på elevens potentialer og et positivt samarbejde.

Handleplanens status-del udfyldes af forældre, elev og lærer inden en udvidet skolehjem samtale. Planens målsætnings- og aftaledel udfyldes i fællesskab på mødet.

Planen er inspireret af en handleplan fra ROAL – Samrådet for ordblindhed og andre læsevanskeligheder (www.roal.dk)

Handleplan for:

Klasse:

Dato:

Udarbejdet af:

Status - eleven

Udfyldes af eleven

Hvordan er det at være dig i skolen lige nu?

Hvilke fag trives du i?

Hvilke fag er en udfordring for dig?

Hvad kan blive bedre i skolen?

Andet?

Status - forældre

Udfyldes af forældre

I hvilke sammenhæng trives dit barn bedst?

Hvilke tanker har du i vedrørende dit barns skolegang?

Hvad kan eventuelt blive bedre i dit samarbejde med skolen?

Hvordan lykkes det hjemme at få fulgt op på tidligere skolehjem samtale?

Andet?

Status - skole

Udfyldes af skolen

Med/uden LST

Elevens læsefærdigheder:

Eget niveau:

Alderssvarende niveau:

Elevens stavefærdigheder:

Elevens skrivefærdigheder:

Hvilke læse- og skriveteknologi (LST) er stillet til rådighed i

undervisningen/hjemme til lektielæsning?

I hvilken udstrækningen benytter eleven hjælpemidlerne - motivation?

I hvilken grad kompenserer hjælpemidlerne for læsevanskelighederne?

Er der behov for yderligere LST?

Har eleven behov for yderligere støtte i forbindelse med brugen af LST?

Hvordan har eleven det samlet set i forbindelse med at tilegne sig viden på lige fod med jævnaldrende? (medvinds- og modvindsfaktorer)

Er der yderligere kommentarer fra elev, forældre eller lærere omkring LST i forbindelse med undervisningen?

Målsætning

Udfyldes i fællesskab – tegn på læring ekspliciteres

Læsefærdigheder:

Stavefærdigheder:

Skrivefærdigheder:

Deltagelse i undervisningen:

Brug af LST:

Udvikling af LST:

Aftaler

Aftales i fællesskab – Hvem gør hvad?

Eleven?

Forældre?

Skolen (alle fag)?

Behov for ekstern hjælp?

Dato for næste møde?

Bilag 3: Aftale om lån af kompenserende IT-udstyr til undervisningsbrug

Låner

Elevers navn		Bopælsadresse	
Cpr.nr.		Skole og klassetrin	
Forældrenavn		Telefonnr.:	

Udlåner

Navn		Adresse	
Kontakt-Person		Telefonnr.:	

Den udlånte genstand

Bærbar PC

GBSK nr.		Stregkode nr.	

Taske

Fabrikat / mærke		Stregkode nr.	

IPad

GBSKI nr.		Stregkode nr.	

Låneperioden - følger den individuelle handleplan, eller til udgangen af 9. klasse

Startdato		Slutdato	

Vilkår

1.

Udstyret må kun anvendes af låneren personligt som arbejdsredskab til godkendte undervisningsformål i overensstemmelse med de instruktioner, som skolen giver.

2.

Udstyret må kun anvendes på skolen og i hjemmet, medmindre skolen i det enkelte tilfælde tillader, at udstyret kan benyttes andre steder.

3.

På computeren/IPad 'en må kun opbevares programmer, dokumenter, apps og andre data, som vedrører godkendte undervisningsformål. Ophavsretslovgivningen og vilkårene i licensaftaler til programmer m.v. skal overholdes. Bruger må ikke selv foretage installation af software, eller foretage ændringer i de tekniske installationer m.v.

4.

Hvis vilkårene for låneaftalen overtrædes, kan låneaftalen bringes til ophør straks. Låneaftalen ophører på det sluttidspunkt, som er anført i aftalen.

5.

Når låneaftalen ophører, er låneren og dennes forældre forpligtet til at aflevere udstyret til skolen. Ved aflevering udsteder skolen en kvittering for, at udstyret er afleveret i korrekt stand.

6.

Låneren og dennes forældre er forpligtet til at sørge for, at udstyret behandles og opbevares forsvarligt, når det befinder sig uden for skolens område. Evt. skade eller bortkomst skal straks anmeldes til skolen.

7.

Med underskrift på denne låneaftale erklærer låner og dennes forældre, at de har gjort sig bekendt med vilkårene og er indforstået hermed.

Aftalen underskrives i 2 eksemplarer, et til låner og dennes forældre, et til skolen.

Dato og underskrift			

<i>Som udlåner</i>		<i>Som låner</i>	
Dato		Dato	
Underskrift		Underskrift	
		Forældreunderskrift	